جمهوری اسلامی ایران

هیأت عالی بانک مرکزی

«بسمه تعالی»

هفتاد و هشتمین جلسه هیأت عالی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران(فوق العاده) مورخ ۱۴۰۵/۰۷/۲۸

مصوبه بند (۲)
موضوع: بررسی پیش‌نویس اصلاحیه دستورالعمل وصول مطالبات غیرجاری مؤسسات اعتباری
گزارش شماره ۰۴/۱۵۵۸۴۸ مورخ ۱۴۰۴/۰۷/۰۱ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در خصوص بررسی **«اصلاحیه دستورالعمل وصول مطالبات غیرجاری مؤسسات اعتباری»** به انضمام مصوبه مورخ ۱۴۰۴/۱۰/۳۰ شورای تنظیم‌گری و نظارت بانکی مطرح شد و مورد بررسی قرار گرفت. هیأت عالی اصلاحیه دستورالعمل وصول مطالبات غیرجاری مؤسسات اعتباری را به شرح پیوست تصویب نمود.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

معاونت تنظیم‌گری ونظارت

مدیریت کل تنظیم مقررات

دستورالعمل وصول مطالبات غیرجاری مؤسسات اعتباری

اداره مطالعات ومقررات

پاییز ۱۴۰۵

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
دبیرخانه هیأت عالی

مقدمه:

در اجرای اهداف و مسؤلیت‌های مقرر در بند «ت» ماده (۲) و بند ۲ ذیل ماده (۳) قانون بانک مرکزی و همچنین با استناد به ماده (۲۰) قانون اخیرالذکر و با هدف کاهش حجم مطالبات غیرجاری و وصول هرچه سریع‌تر آن‌ها، «دستورالعمل وصول مطالبات غیرجاری مؤسسات اعتباری» که از این پس به اختصار «دستورالعمل» نامیده می‌شود، تصویب می‌گردد:

ماده ۱– در این دستورالعمل اصطلاحات و عبارات زیر در معانی مشروح زیر به کارمی‌روند:

۱-۱- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۱-۲- مؤسسه اعتباری: اشخاص حقوقی که با مجوز بانک مرکزی یا به موجب قانون، تحت عنوان «بانک» یا «مؤسسه اعتباری غیربانکی» به انجام عملیات بانکی مبادرت می‌نمایند؛

۱-۳- متقاضی: شخصی که از موسسه اعتباری درخواست دریافت تسهیلات بانکی یا استفاده از خدمات بانکی را دارد.

۱-٤- مشتری: اشخاص حقیقی و یا اشخاص حقوقی به طور مستقل و دو یا چند شخص حقیقی یا حقوقی که موسسه اعتباری از ایشان مطالبات دارد و به واسطه برخورداری از روابط به شرح زیر، می‌توانند مؤسسه اعتباری را در معرض ریسک قرار دهند، بدین ترتیب که مشکلات یکی از آن‌ها بتواند به دیگری تسری یابد و منجر به عدم بازپرداخت به موقع مطالبات موسسه اعتباری توسط آن‌ها شود:

۱-۴-۱- شخص حقوقی و مدیران صاحب امضای آن (تا زمان تصدی سمت)

۱-۴-۲- شخص حقوقی با شخص حقوقی دیگری که حداقل بیش از نیمی از اعضای هیأت مدیره آن‌ها مشترک باشد؛

۱-۴-۳- شخص حقوقی با شخص حقوقی دیگری که رییس هیأت مدیره آن‌ها مشترک باشد.

۱-۴-۴- شخص حقوقی با شخص حقوقی دیگر که هر دو، واحد وابسته یک شخص حقوقی می‌باشند؛

۱-۴-۵- مجموعه شخص حقوقی و اشخاص حقیقی که در آن شخص حقوقی، عضو هیأت مدیره و یا مدیرعامل باشند؛

۱-۴-۶- مجموعه شخص حقوقی، واحد(های) وابسته آن و واحدهایی که شخص حقوقی، واحد وابسته آن‌هاست.

۱-۵- واحد وابسته: شخص حقوقی است که حداقل ۲۰ درصد سهام یا سرمایه دارای حق رأی آن به‌طور مستقیم و یا غیرمستقیم متعلق به یک شخص است.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
دبیرخانه هیأت عالی

۱-۶- مطالبات: طلب مؤسسه اعتباری از مشتری اعم از ریالی و ارزی حسب مورد بابت اصل، سود/فواید مترتبه و وجه‌التزام تأخیر تأدیه دین/خسارات و هزینه‌های مترتبه ناشی از اعطای تسهیلات، ارائه خدمات بانکی و انجام سایر فعالیت‌ها و وقوع رویدادها به استثنای بدهی مشتریان بابت تسهیلات ارزی دریافتی از محل حساب ذخیره ارزی؛

۱-۷- خدمات بانکی : مجموعه اقداماتی غیر از عملیات بانکی، نظیر صدور ضمانت‌نامه و گشایش اعتبار اسنادی که موسسه اعتباری می‌تواند در چهارچوب قوانین به مشتریان ارائه دهد و در قبال آن کارمزد دریافت کند.

۱-۸- تعهدات ارزی : شامل تعهدات وارداتی یا صادراتی ارزی که باید حسب مورد توسط صادرکننده یا واردکننده در مهلت مقرر مطابق ضوابط ابلاغی مربوط ایفا گردد.

۱-۹- مطالبات جاری: مطالبات مؤسسه اعتباری که در چارچوب ضوابط و مقررات ابلاغی بانک مرکزی در خصوص طبقه‌بندی دارایی‌ها، در طبقه جاری قرار می‌گیرد؛

۱-۱۰- مطالبات غیرجاری: مطالبات مؤسسه اعتباری که در چارچوب ضوابط و مقررات ابلاغی بانک مرکزی در خصوص طبقه‌بندی دارایی‌ها، در یکی از طبقات سررسیدگذشته، معوق و یا مشکوک‌الوصول قرار می‌گیرد؛

ماده ۲– مؤسسه اعتباری موظف است طبق احکام و الزامات مقرر در این دستورالعمل، برنامه نرم‌افزاری مطالبات خود را به گونه‌ای پیاده‌سازی نماید که انتقال مانده مطالبات به سرفصل‌های سررسید گذشته، معوق و مشکوک‌الوصول به صورت نرم‌افزاری و خودکار انجام شود.

ماده ۳– مؤسسه اعتباری موظف است ضمن اطمینان از رعایت مفاد ماده (۲۰) قانون بانک مرکزی در اعطای تسهیلات و ارائه خدمات بانکی، در اجرای تکلیف مقرر در حکم قانونی اخیرالذکر، سامانه‌های عملیاتی خود را مطابق مفاد این دستورالعمل و سایر ضوابط ابلاغی بانک مرکزی به گونه‌ای تنظیم کند که اطلاعات موضوع بندهای ذیل تکلیف قانونی مذکور و هرگونه تغییر در آنها بلافاصله و به صورت برخط برای بانک مرکزی و کلیه اعضای هیأت مدیره، هیأت عامل و مدیران ذی‌ربط مؤسسه اعتباری قابل مشاهده باشد.

ماده ۴– مؤسسه اعتباری موظف است قبل از اعطای هرگونه تسهیلات یا ارائه خدمات بانکی به مشتری، با استعلام از بانک مرکزی، سابقه چک برگشتی رفع سوءاثر نشده و مانده مطالبات اعم از جاری یا غیرجاری از وی و نیز وضعیت ایفای تعهدات ارزی وی در شبکه بانکی را برای اتخاذ تصمیم در این خصوص مدنظر قرار داده و از اعطای تسهیلات و ارائه خدمات بانکی به مشتری دارای بدهی غیرجاری تعیین تکلیف نشده، تعهدات ارزی ایفا نشده (تعهدات وارداتی منقضی شده

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
دبیرخانه هیأت عامل

و یا صادراتی سررسید شده) یا چک برگشتی رفع سوءاثر نشده حسب مورد در چهارچوب ضوابط ابلاغی مربوط، خودداری نماید.

ماده ۵– مؤسسه اعتباری موظف است برنامه‌ریزی و رعایت انضباط برای پیگیری وصول مطالبات را در دستور کار خود قرار دهد و در این راستا می‌تواند برای بهبود عملکرد وصول مطالبات خود از تمامی ظرفیت‌های داخل و خارج از مؤسسه در امر وصول مطالبات از جمله انعقاد قرارداد عاملیت با شرکت‌های ساماندهی و وصول مطالبات و یا فروش مطالبات غیرجاری به آنها در چهارچوب قوانین و مقررات مربوط استفاده نماید.

ماده ۶– هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است ضمن رعایت الزامات ناظر بر مدیریت "ریسک اعتباری" در وصول مطالبات مطابق ضوابط ابلاغی مربوط، برنامه‌ریزی و سازوکارهای لازم را از جمله از طریق ایجاد کمیته‌ای دایمی به منظور پیگیری و نظارت بر وصول مطالبات غیرجاری، نظارت بر حسن اجرای تکالیف مرتبط با مؤسسه اعتباری در احکام قانونی مربوط از جمله بند «پ» ماده (۱۹) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور، تبصره ۱ ماده (۱۵) قانون عملیات بانکی بدون ربا (با اصلاحات و الحاقات آن) و تبصره ۱ ذیل ماده (۹) قانون تأمین مالی تولید و زیرساخت‌ها و تهیه گزارش‌های مربوط به آن مورد اقدام قرار دهد.

تبصره- مدیرعامل موسسه اعتباری موظف است نتیجه اقدامات انجام شده و روند وصول مطالبات را به صورت ماهانه به هیأت مدیره و بانک مرکزی گزارش نماید.

ماده ۷– مؤسسات اعتباری می‌توانند ضمن توافق با یکدیگر و اتخاذ تدابیر حقوقی، وصول مطالبات را از مشتریانی که به چند مؤسسه اعتباری بدهی دارند، به مؤسسه اعتباری که بیشترین مطالبه یا بیشترین وثیقه را دارد، واگذار نمایند و مراتب را طی گزارشی به اطلاع بانک مرکزی برسانند.

تبصره - اختیار مندرج در این ماده رافع مسؤلیت مؤسسه اعتباری واگذارنده مطالبات در پیگیری وصول مطالبات خود نخواهد بود.

ماده ۸– مؤسسه اعتباری موظف است در مورد مشتریانی که مطالبات غیرجاری از آنها دارد، تا تسویه یا تعیین تکلیف تمام مطالبات غیرجاری از جمله از طریق امهال مطالبات در چهارچوب ضوابط ابلاغی بانک مرکزی، موارد زیر را اعمال نماید:

۸-۱- دریافت وجه‌التزام تأخیر تأدیه دین، به موجب قانون الحاق دو تبصره به ماده (۱۵) قانون عملیات بانکی بدون ربا ـ مصوب ۱۳۷۶ـ مطابق مفاد ماده (۹) دستورالعمل؛

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
دبیرخانه هیأت عالی

۸-۲- عدم اعطای هرگونه تسهیلات (اعم از ارزی و ریالی) و انواع کارت اعتباری و سایر ابزارهای پرداخت تسهیلات و ایجاد تعهدات؛

۸-۳- عدم گشایش اعتبارات اسنادی به استثناء مواردی که متقاضی معادل صد درصد (۱۰۰٪) مبلغ اعتبار گشایش شده را به عنوان پیش‌پرداخت تأمین نماید؛

۸-٤- عدم صدور ضمانت‌نامه بانکی به استثناء مواردی که متقاضی معادل صد درصد (۱۰۰٪) مبلغ ضمانت‌نامه را به عنوان سپرده نقدی تأمین نماید؛

۸-٥- عدم تحویل دسته چک و افتتاح حساب جاری جدید؛

تبصره ۱- مؤسسه اعتباری موظف است قبل از اعطای تسهیلات و یا انجام خدمات بانکی موضوع بندهای ۲ الی ۵ این ماده، نسبت به استعلام عدم محرومیت مشتری از این موارد در سایر مؤسسات اعتباری، از بانک مرکزی اقدام نماید.

تبصره ۲- در مواقعی که مطالبات بانک ناشی از پرداخت وجوه ضمانت‌نامه یا اعتبار اسنادی پرداختی به ذینفع باشد، محرومیت‌های موضوع این ماده، از زمان پرداخت بانک به ذینفع تا زمان تسویه بدهی توسط مشتری اعمال می‌گردد.

ماده ۹– مؤسسه اعتباری موظف است در قراردادهای اعطای تسهیلات یا ارائه خدمات بانکی، دریافت وجه‌التزام تأخیر تأدیه دین را به صورت شرط ضمن عقد، برای تمامی تسهیلات و خدمات بانکی از تاریخ سررسید و نسبت به مانده بدهی (اعم از اصل و سود/فواید مترتبه)،به شرح زیر درج نموده و حسب مورد وفق شرایط مذکور در این دستورالعمل و مفاد فرم یکنواخت عقود ابلاغی از سوی بانک مرکزی، مطابق با جدول پیوست این دستورالعمل لحاظ نماید:

۹-۱- در قراردادهای تسهیلات اعطایی در قالب عقود غیرمشارکتی، معادل حداکثر نرخ سود عقود غیرمشارکتی مندرج در قرارداد، به‌علاوه ۶ تا ۱۲ درصد (حسب نوع طبقه مطالبات غیرجاری)؛

۹-۲- در قراردادهای تسهیلات اعطایی در قالب عقود مشارکتی، معادل حداکثر نرخ سود مورد انتظار ابلاغی بانک مرکزی در زمان انعقاد قرارداد، به‌علاوه ۶ تا ۱۲ درصد (حسب نوع طبقه مطالبات غیرجاری)؛

۹-۳- در اعتبارات اسنادی پرداخت شده، معادل حداکثر نرخ سود عقود غیرمشارکتی ابلاغی بانک مرکزی در زمان انعقاد قرارداد، به علاوه ۸ تا ۱۲ درصد (حسب نوع طبقه مطالبات غیرجاری)؛

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
دبیرخانه هیأت عالی

۹-۴- در ضمانت‌نامه‌های پرداخت شده، معادل حداکثر نرخ سود عقود غیرمشارکتی ابلاغی بانک مرکزی در زمان انعقاد قرارداد، به علاوه ۸ تا ۱۲ درصد (حسب نوع طبقه مطالبات غیرجاری)؛

۹-۵- در قراردادهای تسهیلات قرض‌الحسنه اعطایی، معادل ۱۲ درصد؛

تبصره ۱- محاسبه وجه التزام مربوط به تسهیلات و تعهدات ارزی تابع مجموعه مقررات ارزی می‌باشد.

تبصره ۲ - در صورت لزوم و بنا به اقتضائات، نرخ‌های وجه التزام موضوع این ماده و نحوه محاسبه و دریافت آن از مشتریان، توسط هیأت‌عامل بانک مرکزی قابل تغییر خواهد بود.

ماده ۱۰- مؤسسه اعتباری مجاز است با تصویب هیأت مدیره، در صورت تسویه کامل مطالبات توسط مشتری به صورت نقدی در هر قرارداد، نسبت به بخشش وجه‌التزام تأخیر تأدیه دین، حداکثر به میزان مابه‌التفاوت نرخ وجه‌التزام تأخیر تأدیه دین با نرخ سود مندرج در قرارداد تسهیلات اعطایی در قالب عقود غیرمشارکتی یا نرخ بازده مورد انتظار تسهیلات اعطایی در زمان انعقاد قرارداد در قالب عقود مشارکتی اقدام نماید.

تبصره ۱ - بخشش وجه التزام تأخیر تأدیه دین موضوع این ماده بابت مطالبات ناشی از ارائه خدمات بانکی، حداکثر به میزان مابه‌التفاوت نرخ وجه‌التزام تأخیر تأدیه دین با نرخ سود عقود غیرمشارکتی ابلاغی بانک مرکزی در زمان انعقاد قرارداد می‌باشد.

تبصره ۲ - بخشش وجه التزام تأخیر تأدیه دین موضوع این ماده بابت مطالبات ناشی از قرض‌الحسنه اعطایی، حداکثر به میزان مابه‌التفاوت نرخ وجه‌التزام تأخیر تأدیه دین با نرخ کارمزد مندرج در قرارداد می‌باشد.

ماده ۱۱- مؤسسه اعتباری موظف است به منظور کاهش مطالبات غیرجاری، قراردادهای اعطای تسهیلات یا ارائه خدمات بانکی را به گونه‌ای منعقد نماید که مشتری و ضامن و یا ضامنین با شرط ضمن عقد به طور غیرقابل رجوع به مؤسسه اعتباری اختیار دهند که هرگونه مطالبات مستقیم خود را پس از سررسید و در صورت عدم پرداخت، از موجودی قابل برداشت هر یک از حساب‌های انفرادی مشتری و یا ضامنین (ریالی و ارزی)، اموال و اسناد آنان نزد مؤسسه اعتباری رأساً و بدون نیاز به حکم قضایی یا اجرایی برداشت نموده و به حساب بدهی مشتری منظور نماید. مشتری، ضامن و یا ضامنین در صورت اقدام مؤسسه اعتباری به شرح یادشده حق هرگونه اعتراض و طرح دعوی را از خود سلب می‌نمایند.

تبصره - مؤسسه اعتباری موظف است معادل ریالی موجودی حساب‌های ارزی مشتری، ضامن و یا ضامنین را بر مبنای نرخ ارز اعلامی بانک مرکزی محاسبه نماید.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
دبیرخانه هیأت عامل

ماده ۱۲– هرگاه مؤسسه اعتباری برای وصول مطالبات خود درخواست صدور اجرائیه نماید و حکم به نفع مؤسسه اعتباری صادر شود، پرداخت کلیه هزینه‌های اجرایی و مبلغی معادل آیین‌نامه تعرفه حق‌الوکاله در امور اجرائی و همچنین در صورتی که مؤسسه اعتباری ناگزیر از توسل به اقدامات قضایی گردد، هزینه‌های قضایی و دادرسی و حق‌الوکاله وکیل یا نماینده قضایی و خسارات از هر جهت (طبق تشخیص و اعلام مرجع قضایی) بر ذمه مشتری بوده که علاوه بر انجام سایر تعهدات، ملزم به پرداخت آن می‌باشد.

ماده ۱۳– مؤسسه اعتباری موظف است با اتخاذ تدابیر لازم نسبت به اطلاع‌رسانی مناسب درخصوص مفاد این دستورالعمل به تمامی مشتریان اقدام نماید.

ماده ۱۴– مؤسسه اعتباری، در صورت تخلف از مفاد این دستورالعمل، مشمول مجازات‌های انتظامی مقرر در قانون بانک مرکزی و یا مجازات‌های مندرج در سایر قوانین و مقررات مربوط می‌گردد.

«آیین‌نامه وصول مطالبات غیرجاری مؤسسات اعتباری (ریالی و ارزی) » که در جلسه مورخ ۱۳۹۴/۰۶/۱۰ شورای پول و اعتبار (با اصلاحات و الحاقات سال ۱۳۹۸) به تصویب رسید، در جلسه مورخ ۱۴۰۵/۷/۲۸ هیات عالی در۱۴ ماده و ۹ تبصره تحت عنوان «دستورالعمل وصول مطالبات غیرجاری مؤسسات اعتباری» به تصویب رسید و از تاریخ ابلاغ لازم‌الاجراء می‌باشد. کلیه مصوبات قبلی شورای پول و اعتبار، مغایر با مفاد این دستورالعمل از جمله مفاد دستورالعمل ناظر بر نحوه ارتباط بانک‌ها با شرکت‌های ساماندهی و وصول مطالبات مصوب سال ۱۳۸۷ کمیسیون مقررات (موضوع بخشنامه شماره ۱۰۳۵/ه مورخ ۱۳۸۷/۳/۲)، بخشنامه شماره ۳۵/۲۰۷۰ مورخ ۱۳۷۱/۱۰/۱۵ و بخشنامه شماره ۹۰/۲۹۵۶۷۷ مورخ ۱۳۹۰/۱۲/۸ منسوخ می‌باشد.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
دبیرخانه هیأت عالی

جدول پیوست موضوع ماده (۹) دستورالعمل

		تا دو ماه از تاریخ سررسید	سررسید گذشته	معوق	مشکوک الوصول
تسهیلات	نرخ وجه التزام برای تسهیلات در قالب عقود غیرمشارکتی	معادل نرخ سود عقود غیرمشارکتی مندرج در قرارداد به علاوه ۶٪	معادل نرخ سود عقود غیرمشارکتی مندرج در قرارداد به علاوه ۸٪	معادل نرخ سود عقود غیرمشارکتی مندرج در قرارداد به علاوه ۱۰٪	معادل نرخ سود عقود غیرمشارکتی مندرج در قرارداد به علاوه ۱۲٪
	نرخ وجه التزام برای تسهیلات در قالب عقود مشارکتی	معادل حداکثر نرخ سود مورد انتظار ابلاغی بانک مرکزی در زمان انعقاد قرارداد، به علاوه ۶٪	معادل حداکثر نرخ سود مورد انتظار ابلاغی بانک مرکزی در زمان انعقاد قرارداد، به علاوه ۸٪	معادل حداکثر نرخ سود مورد انتظار ابلاغی بانک مرکزی در زمان انعقاد قرارداد، به علاوه ۱۰٪	معادل حداکثر نرخ سود مورد انتظار ابلاغی بانک مرکزی در زمان انعقاد قرارداد، به علاوه ۱۲٪
	نرخ وجه التزام برای تسهیلات قرض‌الحسنه	٪۱۲			

		تا دو ماه از تاریخ پرداخت	پس از دو ماه از تاریخ پرداخت
خدمات بانکی (تعهدات)	اعتبارات اسنادی پرداخت شده	معادل حداکثر نرخ سود عقود غیرمشارکتی ابلاغی بانک مرکزی در زمان انعقاد قرارداد، به‌علاوه ۸٪	معادل حداکثر نرخ سود عقود غیرمشارکتی ابلاغی بانک مرکزی در زمان انعقاد قرارداد، به‌علاوه ۱۲٪
	ضمانت نامه‌های پرداخت شده	معادل حداکثر نرخ سود عقود غیرمشارکتی ابلاغی بانک مرکزی در زمان انعقاد قرارداد، به‌علاوه ۸٪	معادل حداکثر نرخ سود عقود غیرمشارکتی ابلاغی بانک مرکزی در زمان انعقاد قرارداد، به‌علاوه ۱۲٪

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
دبیرخانه هیأت عالی